

a KLEOFÁSNE

kakasa

Az idő tájt, mikor Pisztofi úr feltámadt, élt Magyarországon egy kakas. Ez a kakas arról volt nevezetes, hogy míg társai harsány kukorékolással sürgették a reggelt, ő egyre csak álmait mesélte.

Furcsák voltak ezek az álmok. Mert, mindenki tudja, a madaraknak nincsen szempil-lájuk, csak egy vékony hátyát borítanak szemükre. S mert ez a hátya igen vékony, kaka-sunk meséiben furcsamód ke-veredett az élet és az álom. Az életet mesélte, mintha álom volna.

Hanem egy hajnalon, 30 évvel ezelőtt, hiába várták a szomszédok a megkedvelt mesét. Nem szólt a kakas. Mert a kakas nem volt sehol. Egy darabig keresték, még egy kicsit emlegették, aztán megfeledkeztek róla. Csak Pisztofi úr kutatatta lankadatlanul, de nem sok sikerrel.

Aztán eltelt közel 30 esztendő. S egyszer csak Kleofásné kertjében újra felharsant a kakas meséje. Pisztofi úr elégedetten mosolyog, a kakas meg mesél azóta lankadatlanul.

Ezt a kakast Krúdy Gyulának hívják.

1878-ban született, 85 évvel ezelőtt, Nyiregyházán. Apja, mint minden második régi némes úr, fiskális volt. Fiát is valami komoly pályára szánta, az azonban inkább írni szeretett. S mert ez a vágy igen erős volt, a zord atya kitagadta fiát — egyiket a sok közül —, s az most már nyugodtan utazhatott Debrecenbe hírlap-írónak. Onnan pedig a 18 éves óriás Pestre költözött, ahol

hamarosan hírnevet szerzett bájos meséivel. Igaz, ezek a mesék egyelőre erősen Mikszáthra emlékeztettek. A podolini kíséretet vagy az Andráscsik örököse címlapjára nyugodtan írhatnók: Mikszáth műhelyéből.

Nem telt belé azonban sok idő, és Krúdy Gyula találkozott Szindbáddal, a hajóssal, aki az örök nőt kergeti. S a könyv, mely Szindbádról szól valami egészen újat, addig el sem képzelhetőt indított meg a magyar irodalomban, melyhez az egész világon nem találhatni hasonlót, talán csak a francia Marcel Proustnál. S csak később kapcsolódtak hozzá ilyen nevek: James Joyce, Martin du Gard, Thomas Mann.

Az eltűnt idő keresőiről van szó. De Krúdy ezek közt is megőrzi páratlanságát. Mert míg Proust emlékeit sorolja, Krúdy álmokat mesél. S míg Martin du Gard egy család sorsán keresztül követi a nyomot, Krúdy ugyanazon óst vezető végig mindenen. Őt nem költik régebbi írásai, mint Arany Jánost a Toldi végzetes két utolsó sora. Egyszer már meghalt Szindbád? Sebjaj! Támadjon fel!

S a valóság és álom sinein futva észre sem vesszük, hogy voltaképpen — szinte semmi sem történik. S a kép mégis teljes. Csak egy valami kell hozzá.

Krúdyt nem szabad kívülről olvasni. Az ő művet kezeslonban játszódznak, s aki nem zsilipelt át hozzá, nem értheti. De aki egyszer megtalálta ízet, többé nem tud lemondani róla. De pótolni sem lehet.

Mert Krúdy nem hasonlít senkire. Se műveiben, se életében. Furcsa, régi emberekről írt. S maga is az volt.

Mindenki hallott már róla, hogyan éltek író-kortársai: Kosztolányi, Karinthy és barátai. Krúdy nem járt velük. Külön kompániája volt, s még bohémebbül, ódonabbul élt. Kávéházakban s a löverseny-téren töltötte napjait és éjszaka-ikat. Ha pedig sokat vesztett, vagy leült s írt valamit, vagy kölcsönt kért barátaitól. S azok sohasem merték elutasítani az óriást, aki úgy élt köztük, mint nyársasok közt az öreg szarvasbika. Marka félelmetes volt, s aki megsértette tekintélyét vagy becsületét, az ezt hamarosan tapasztalhatta is. A jegyverekhez is értett, kardhoz, pisztolyhoz egyaránt. Zsarnoksága ellen klubtársai — köztük Petschauer Attila s más vívóbajnokok — sosem mertek lázadni.

S hogy halnak meg az ilyen emberek? Nem halnak meg, csak eltűnnek egyszer.

Ez történt vele is.

1933-ban egy írása jelent meg Prágában. Mi volt abban, mi nem, nem tudhatni pontosan. De úgy látszik, egyeseknek nem tetszett. Mert másnap a miniszterelnök sajtófőnökségére hívták, ahonnan rosszkedvűen távozott. Vendéglőbe ment ebédelni, de csak levest evett. Aztán délután is korán odahagyta a kártyapartit. Rosszul érezte magát. S másnap reggel halva találták.

Akkor tűnt el a Kleofásné kakasa.